

M. T. d. N. 37
1927.

Sacp. 17/6 - 27

Hist. n. ^{wp. ark.}

Hist. os. 17/6 - 27

Till Arkeologiska Kommissionens
Historiska avdelning.

I anledning av kommunalrådet Jalmar Meurmans skrivelse av den 2 juni 1927 till Arkeologiska Kommissionen angående rätt för sig att över grundvalarna till Lueksiala forna kyrkas sakristia få uppföra ett gravkapell, ber jag efter verkställd undersökning på platsen få giva till Historiska avdelningen följande förberedande utlåtande.

Av herr Meurmans skrivelse och de uppgifter jag erhållit av honom framgår att från 1859 - 1926 en väderkvarn stått på resterna av sakristian, vilken då knappast höjde sig över den gräsbevuxna upphöjning, som bildat sig över ruinen. Denne kvarn har hr M. låtit riva år 1926, varpå han låtit avlägsna de gromassor, spinor och annat byggnadsavfall, som fyllde ruinen inre och samlat sig utanför dess ^{väggar} murester. Vid detta rensningsarbete friade han sakristians murar och blottade dess av större och mindre flisor byggda golv. Tillika låt han längs de yttre murarna gräva ett ca 1m djupt och 1/2-1m brett dike samt fylla det med sand för att skydda sakristians grundvalar mot tjälens inverkan.

Då jag den 26 maj 1927 kom till platsen höjde sig muresterna ca 0,50-1m över den omgivande marken, som var nägotlunda i nivå med golvytan. Murarna voro uppförda av stora stenar med jämna ytor samt vid den smala ingången reveterade med tegel. Rester

av tegelmurning funnos även i sabirskans inre nord-
östra och sydöstra hörn, möjligen härrörande från
ugnar. Murverket var skönt och tegelstenarna till
största delen runda. Hörnen äro på yttre sidan
illa medfarna, vänt ramponerade äro det nord-
västra och ^{det} sydöstra hörnet. Golvet bildade en
vägformig yta, beroende på att under detsamma
funnos stora och mindre stenar, vilka genom
tjälens inverkan hade höjt sig något och lyft
upp golvflisorna.

Det visade sig nödvändigt att avlägsna dessa
delvis väldiga stenar ur jorden för att hindra
golvet ytterligare förstöras. Under min upp-
rätt öppnades en mindre del av golvet i ränder,
flisorna togos ut, de under dem liggande stenar-
na lyftes upp med domkraft ^{och} lerjorden bortgräv-
des till ett djup av 0,60 - 1,20 m. Därpå fylldes
tomrummet med sand och flisorna lades så
noga som möjligt tillbaka på sina platser. Un-
der detta arbete hittades dels strax under golvet,
dels ^(chruv rillor) ända till ett djup av 1,10 m under tröskeln,
som låg litet högre än golvet mänskliga skelett-
delar, för det mesta skallar och extremitetsben,
någon gång revben. Alla dessa ben lägs utan ord-
ning kringströdda. Några fragment av kistor eller
murade gravar kunde icke upptäckas. Och så utan-
för sabirskan hittades vid grävning på flere
ställen strax under torven utan ordning kringströdda
skelettdelar. Utanför sabirskans nordvästra hörn
skola vid grävning av det ovan omtalade diket ben
och skallar ha blivit hittade i sådana mängd att

7 cementtunnor kunde fyllas med dem.

As ovanstående torde framgå att skristians murrester, sedan de blivit blottade, icke kunna bevaras för förstärkelse, om de icke genom cementering och lappning bliva förstärkta. Herr Meurman har förklarad sig villig att låta utföra detta arbete på egen bekostnad och anhåller om att få höja de gamla murarne med 2 meter och på det nya underlaget bygga ett brant tak. Den änyo uppbyggda skristian skulle enligt hans anhållan bequegas som gravkapell för släkten Meurman, medan den utanför liggande platsen, som förut till en del upptogs av den gamla enligt traditionen av trä uppförda kyrkan, skulle är avsedd att bliva släktens begravningsplats. En av arkitekt Stenbäck på fri hand utförd skiss till kapellet bifogas, men torde enligt herr Meurmans önskan böra återställas till honom. Skissen återställa C. N.

Ehuru jag icke kan finna annat än att herr Meurman förfarit något egenmäktigt, då han utan sakhet upprikt framgräver skristians murrester och blottade dess golv, ber jag att få förorda hans anhållan. Jag gör det så mycket hellre, som avdelningschefen doktor J. Rinne, med vilken herr Meurman tidigare rådgjort, på min förfrågan lovat besöka herr M. och giva honom anvisningar angående restaureringsarbetena. Dock både enligt min åsikt till Historiska avdelningens bifall till herr M:s anhållan fogas vilko-

vet att herr Meurman låter utföra ritningar till bygget, vilka böna underställas avdelningens godkännande, samt att restaureringsarbetena på den bevarade delen av sakristian (cementeringen m. m.) övervakas av sakkunnig.

Då av den gamla träkyrkan icke återstår annat än osäkra och obetydliga rester av stenofoten, torde den plats, som upptagits av den, kunna få upplätas till begravningsplats för släkten Meurman.

Helsingfors den 18. juni 1927

Alfred Hackman.

1. Helsingfors forna kyrkas sakristia, sedd
från V. I förgrunden stenar, avsedda att be-
gas vid restaureringsarbetet. Murresterna
skymmas delvis av sand- och jordhögar. Dom-
kraften är uppställd på sakristians golv.

2. Sakristians redd från S.W. *a* västra väggen (yttre sidan); *b* sydvästra hörnet; *c* östra väggen (inre sidan); *d* det med sand fyllda diket längs med västra väggen; *f* tygelstenrester i det inre nordöstra hörnet; *g* en av golvflisarna. I fonden Kirkhöjörvi.

3. Sabastian redel från O: *a* tröskeln; *b* lag över öppningens tegelstensbeklädnad; *c* södra väggen; *d* västra väggen; *e* östra väggen.

4. Sabastian redel från SO: *a* västra väggen; *b* norra väggen; *c* östra väggen. Obs! det viggor-
mige flisgolvet.

5. Till vänster sakristian, på vars golv domkraften är uppställd. *a* västra väggen; *b* östra väggen; *c* södra väggen. Utanför västra väggen ligger till den tillämnade nybyggnaden avsedda stenar. Vid *d*, där mannen står ha 2 spjutspetsar från sen folkvandringstid blivit hittade. *e* och *f* möjligen rester av träkyrkans grundvalar. Vid *g*, *h*, *i*, *j* försöksgrävningar. Vid *g* och *j* hittades skelettdelar strax under torven.

8 II, 43

anden fören här II 2,34

7

6

5

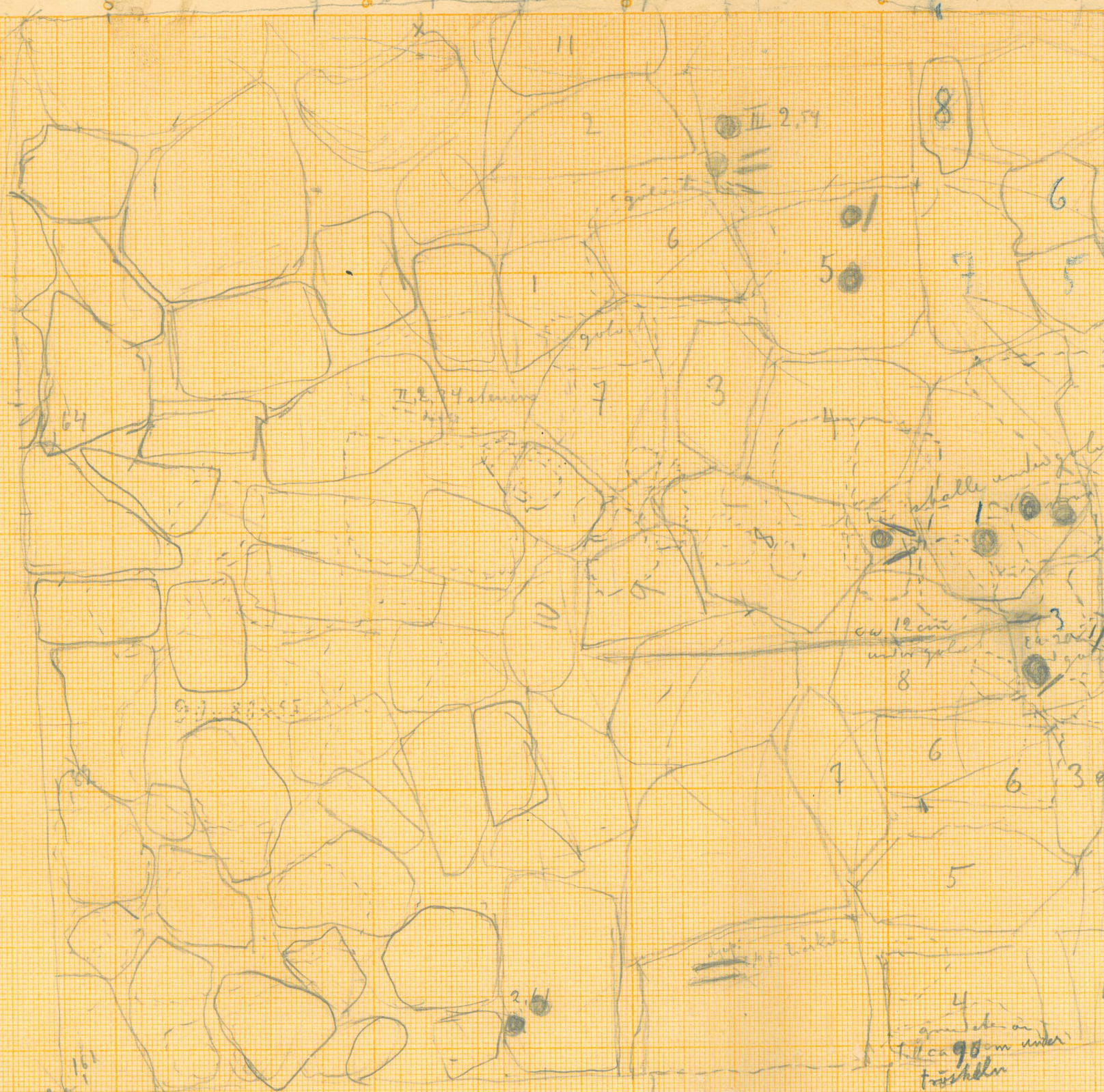
4

2

1

0
0.60
0.52
0.54
0.53
0.54

1.5

1.03

0.95

1.16 1.17

0.87

1.41

1.53

1.76

1.52

skalle

1.5

1.5

1.5

1.5

1.5

Linbaula subiecta
1927

den felsen hier II 2,34

II 2,74

hier braun
unter
wäggens im stein

II 2,34

schalle unter gelb

ca 12cm
unter gelb

1,66 0,90 5
unter
trüffel
ca 90cm
unter
trüffel
2,26

ganz schön an
ca 90cm unter
trüffel

95

2

4

Kopia af
 Geometrisk affattning öfver Liaksala
 Hovnings gård fr. detta, men utseendet
 efter en och annan donation för warden redakt
 tion under kastad och till Kongl. Majt
 och Cronan äta arkänder, belägen i
 Björneborgs län öfver Satakunda härad
 öfver del och inom dess rätta rät i Kan-
 gasala socken, med dess qua-
 litet och quantitet afsmitt
 anno 1696

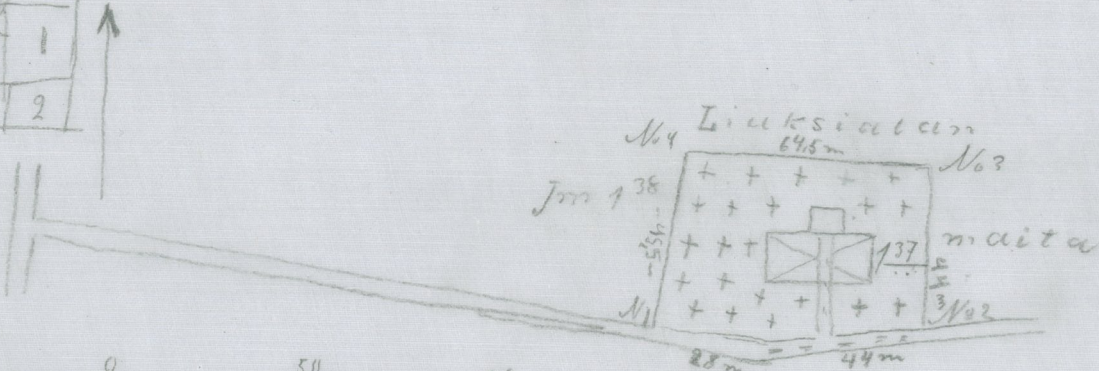
1:8000

Toimitus N:o 19.885

Kartta

Liukkiola nimisen perintötilan R. N:o 136 niistä tiluksista Liukkiolan kylässä Hängösalan kunnassa Hämeen läänissä, jotka on mitannut ja lakkonut, rajat käynyt ja pyyhittänyt vuonna 1927 nuorimpi maanmittariinsinööri Hannes Niichelä

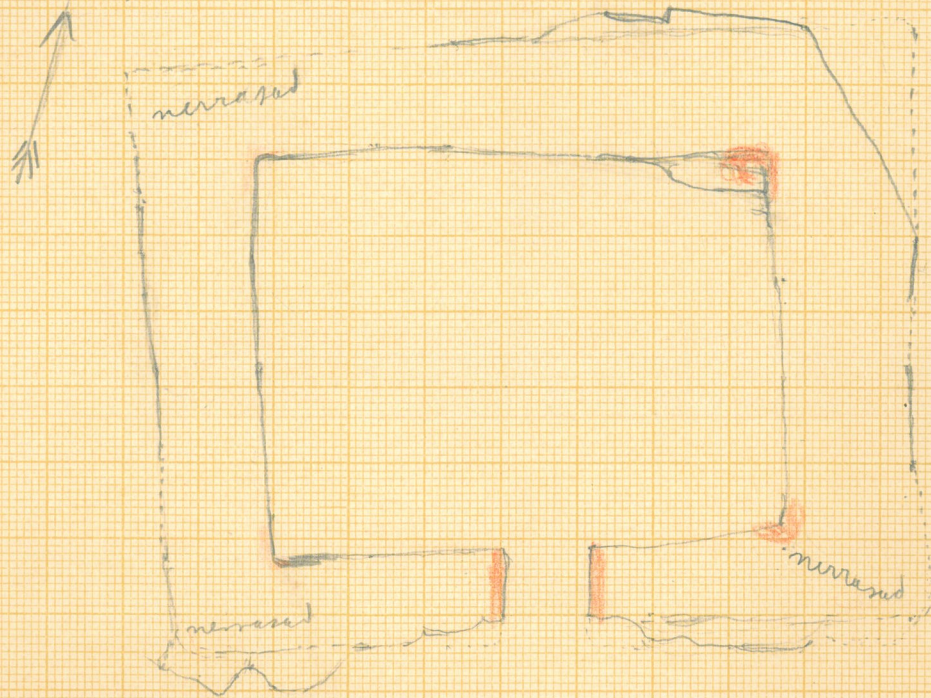
Riik- in- maa- men-	Joko- määrä ki.	Tilan ja omistajan nimi	Perus- luku
	137	Liukkiolan Niichelän Johanni Meuronen	1
	138	Liukkiola, J. M.	2

50
100

150
metriä

1:2000

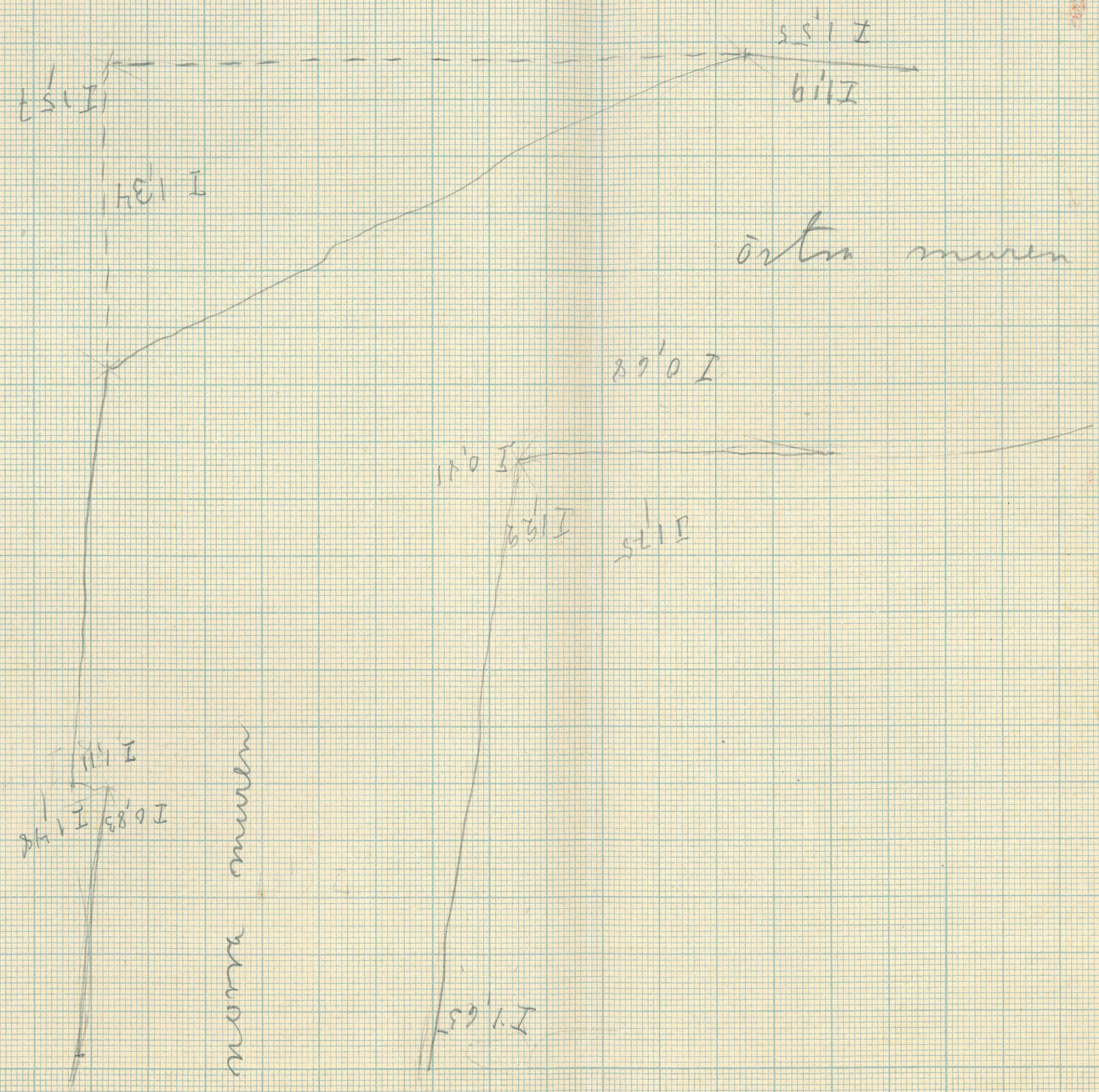

Den gamla skristian
vid Liukkala i Ken-
gala.

10
20
30
40
50
60
70
80
90
100

6.
Lindholm mätningar
1927

530
495
1

7.

100

7*

Limnodynastes
1927

671 I 1860 I

190 I

59'0 I

180 I

85'1 I

16'0 I

85'1 I

84'1 I

115'0 I

Östra muren

10
20
30
40
50
60
70
80
90
100

8*

6

